

Nimistöntutkijain kongressi Amsterdamissa

Nimistöntutkijain VII kansainvälisessä kongressissa Firenzessä v. 1961 oli päätetty pitää seuraava kongressi v. 1963 Amsterdamissa. Kokouksen järjestämisen ottivat huolekseen Comité International des Sciences Onomastiques (CISO) ja Belgian Louvainissa sijaitseva Centre International d'Onomastique, jotka edustavat nimistöntutkimuksen kansainvälisiä järjestöjä, sekä isäntämaan Hollannin osalta Commissie voor Naamkunde van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen.

Mainittujen tieteellisten seurojen asettaman järjestelytoimikunnan kutsusta saapui VIII onomastisten tieteiden kansainväliseen kongressiin Amsterdamiin elokuun viimeiseksi viikoksi (27.—31. 8. 1963) — toimikunnan sihteerin toht. D. P. BLOKIN ilmoituksen mukaan — kolmisen sataa osanottajaa 31 maasta, edellisiin, Münchenin ja Firenzen kong-

resseihin verrattuna siis vähemmän. Isäntämaasta oli ilmoittautuneita tietenkin runsaasti (puolisensataa), Saksasta kuutisenkymmentä ja naapurimaasta Belgiasta parikymmentä. Itä-Euroopasta oli osanottajia Bulgariasta, Tšekkoslovakiasta, Unkarista (L. LÖRINCZE ja S. A. MIKESY), Romaniasta ja Puolasta. Kaukaisimmat vieraat olivat Kanadasta, USA:sta, Argentiinasta, Intiasta ja Etelä-Afrikasta. Suomesta osallistuiivat kongressiin prof. CARL-ERIC THORS Svenska Litteratursällskapet i Finland -seurasta sekä tämän kirjoittaja Suomen valtion ja Suomalais-ugrilaisen Seuran edustajana. Virallisesti oli kongressissa edustettuna satakunta yliopistoa, tieteellistä seuraa ja laitosta 22 eri maasta.

Kongressin suojelijana oli Hollannin kuningatar, sen isännistöön kuuluivat kasvatuksen, taiteiden ja tieteiden mi-

⁷ Esim. virkaanastujaisitelmässäni Turun Yliopistossa 12. 12.1962.

nisterin lisäksi mm. maan eri yliopistojen ja korkeakoulujen rehtorit sekä eräiden tieteellisten seurojen edustajat. 9-jäsenisen järjestelytoimikunnan puheenjohtajina toimivat prof. S. J. FOCKEMA ANDRAE Leydenin yliopistosta ja prof. P. J. MEERTENS Amsterdamin yliopistosta. Kongressin kokouspaikkoina olivat Vossius-Gymnasium, Koninklijk Instituut voor de Tropen ja Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen.

*

Kongressin avajaiset pidettiin 27. 8. Koninklijk Instituut voor de Tropen-laitoksen avarassa aulassa. Puheita pitivät mm. järjestelytoimikunnan puheenjohtajat FOCKEMA ANDRAE ja MEERTENS, CISO:n belgialainen pääsihteeri prof. H. J. VAN DE WIJER sekä sen jäsen prof. H. DRAYE. Kongressille esittämissään tervehdyksissä eräiden suurten eurooppalaisten onomastisten seurojen edustajat erityisesti tähdensivät, että ensimmäisestä onomastikkojen kongressista, joka pidettiin Pariisissa v. 1938, oli kulunut vasta neljännesvuosisata ja että jo tänä aikana onomastiset tieteet monissa Euroopan maissa olivat kehittyneet valtavasti. Yhä useammat maat oli vedetty mukaan myös kansainväliseen onomastiseen tutkimustyöhön. Juuri nimistöntutkimukseen sisältyikin kansainväliseen yhteistyöhön sopivaa ainesta ja problematiikkaa.

Kongressin viralliset kielet olivat ranska, englantia, saksa, italia ja espanja, joista ranska kokousten, tervehdysten ja juhlapuheiden kielenä näytti olevan suosituin. Italiaa ja espanjaa käyttivät tietenkin vain kyseisten maiden onomastikot. Esitelmiä — edellisiin kongresseihin verraten — oli vähemmän, ehkä satakunta, joista kongressin ohjelmakirjassa oli referaatit neljästäkymmenestä. Niiden pääteemaksi — ottaen huomioon isäntämaan Hollannin ja isäntäkaupungin Amsterdamin topografian—järjestelykomitea oli ehdottanut meriä ja suuria vir-

toja yhdistävänä ja erottavana tekijänä sekä paikkojen että henkilöiden nimeämisessä. Kongressilaisten esitelmöimisen ja esitelmien kuuntelemisen helpottamiseksi teemat oli jaettu yhdeksän sektorin (alajaoksen) osalle: 1) yleinen onomastiikka (metodologia, systematiikka, selostukset onomastisesta tutkimustyöstä), 2) indoeurooppalainen onomastiikka, 2a) keltologia, 3) germaaninen onomastiikka, 4) romaaninen onomastiikka, 5) slaavilainen ja balttilainen onomastiikka, 6) ei-indoeurooppalainen onomastiikka (esim. afrikkalaiset nimet), 7) turkkilainen onomastiikka, 8) sosiaalinen onomastiikka ja 9) maantieteellisten nimien standardoiminen. Suomessa ei ollut, ei näet ollut ainoatakaan siihen kuuluvaa esitelmiä.

Esitelmien aiheina näyttivät olleen suosittuja myös vesien ja soiden nimistö; metsä, suo ja asutus nimistön kuvastamina; raivausten nimet; hiekkasärkät ja kanavat liikenneväylinä ja niitä luonnehtiva nimistö; äänneensiirto, ns. Lautverschiebung, ja nimistö (germaanisessa onomastiikassa); sosiaaliset nimet (nimi ja oikeus, nimi ja muoti, nimi ja tabu) ym. Kongressin avajaisissa pitämässään, järjestelytoimikunnan suosittelemaan aihepiiriin liittyvässä esitelmässä *The Baltic as a separating and a unifying factor in the formation of place-names* prof. THORS — ilmoituksensa mukaan — pyrki käsittelemään kysymystä kahdesta näkökulmasta: 1) manner-germaanisesta vaikutuksesta pohjolan nimiin ja 2) ruotsalaisen paikannimiaineksen leviämisestä Suomeen ja Viroon. Tehtävän ensimmäisessä osassa hän vain viittasi germaaniin perusosiin *-torp*, *-ryd*, *-röd* (saks. *-rode*), *-hem*, *-hester*, alasaksalaiseen materiaaliin Ruotsin ja Suomen henkilönnimistössä, haaksirikkoutuneiden alusten nimien kiteytymiseen karikkojen ja matalikkojen nimistöön (*Danziger Gatt*, *Pampus* ym.) sekä siirrynnäisiin (esim. *Rosendal*, *Raseborg*). Esitelmän pääosan muodosti ruotsalaisten eri perusosatyyppeiden paikannimien leviäminen Suomeen ja Viroon.

Kun ne edustavat eri ikäkerrostumia ja eri syntymäpaikkoja, on niillä suuri arvo esim. Suomen ruotsalaisasutuksen ikäämismessä ja sen tulosuuntien määrittämisessä.

Oman teamani *Friesisch-niederländisches Material in der finnischen Namegebung* (julkaistu laajennettuna Virittäjän tässä vihkossa s. 349—359) olin valinnut hollantilaisia kuuntelijoita ja hollantilaisista kongressikaupunkia silmällä pitäen. Omaperäistä nimistöämme — lukuun ottamatta ehkä yleistä metodiikkaa, systematiikkaa tai kristillisperäistä henkilönnimistöämme — koskettelevat kysymykset tuskin kiinnostavat kansainvälistä kuulijakuntaa. Aiheen valinnan takia jouduin esitelmäni pitämään germaanisessa sektiössä (Vossius-Gymnasiumin juhlasalissa perjantaina 30. 8.) yhdessä tanskalaisen K. B. JENSENIN ja saksalaisen W. KROGMANIN kanssa. Edellisen esitelmänä oli *Observations on some Germanic tribe-names* ja jälkimmäisen *Der Name der Friesen*.

Kahden edellä mainitun esitelmän lisäksi oli minulla tilaisuus kuunnella ensimmäisessä sektiössä hollantilaisen R. SCHÜTZEICHELIN *Namenbücher und Wörterbücher des deutschen Sprachgebietes*, kolmannesta sektiosta saksalaisen W. LAURIN *Die Namen von Meeresteilen, Wattströmen, Tiefs und Sandbänken an der schleswig-holsteinischen Nordseeküste*, jonka havainnollistamiseksi esitelmöitsijä käytti runsaasti karttamateriaalia sekä piirroksia, ja H. KUHNIN *Die Ortsnamen der Kolonien und das Mutterland*, jossa selviteltiin mielenkiintoisella tavalla ns. siirrynnäisnimiä. Germaanisen jaoksen esitelmistä lisäksi göttingeniläisen H. WESCHEN *Flurnamen und Wortgeographie* ja berniläisen P. ZINSLIN *Suffixlandschaften im schweizerdeutschen Ortsnamengut* tarjosivat varteen otettavia analogioita vastaavia suomalaisia teemoja varten. Indoeurooppalaiseen sektioon liittyvistä aiheista oli mielestäni kiintoisin bulgarialaisen VLADIMIR GEORGIEVIN *Die europäische Makrohydrologie und die Frage nach der*

Urheimat der Indoeuropäer, missä hän pyrki osoittamaan Euroopan suurten jokien nimien merkitystä indoeurooppalaisten alkukodin etsimisessä. »Sosiaalisista teemoista» mainittakoon E. Possozin *Nom et Tabou* sen yleisluonteisuuden takia sekä J. WERNERIN *Zu »redenden Sohnesnamen» bei Homer* ja W. BAUERIN *Chinesische Frauennamen auf Formosa*, jotka olivat kylläkin kaukaisia, mutta mielenkiintoisia. — Yleisvaikutelmani kuitenkin oli, että kongressissa pidettiin vähän sellaisia esitelmiä, jotka olisivat herättäneet uusia virikkeitä juuri suomalaisessa onomastikossa. Tämä johtuu tosin siitäkin, että osa esitelmistä oli italian- ja espanjankielisiä.

*

Kongressin ohjelmistoon kuului vanhojen perinteiden mukainen tutustumisillanvietto, jolle Internationaal Cultureel Centrum (Vondelpark 3) tarjosi oivat kehykset. Ensimmäisen kongressipäivän iltana oli hallituksen edustajan ja Amsterdamin pormestarin juhlava vastaanotto Rijksmuseumissa, missä taiteen ystävillä oli samalla tilaisuus tutustua Hollannin maalaustaiteen suurten mestarien (Rembrandtin, van Goghin ym.) töihin. Keskiviikkona puolelta päivin oli Kuninkaallisen tiedeakatemian vastaanotto ja lounas akatemian talossa ja illalla klo 20 tuhansien lamppujen syttyttyä alkoi kaupungin tarjoama laivakiertomatka satamassa ja kanavissa. Torstaipäivän bussimatka suunnattiin Frieslantiin, jonka pääkaupungissa Leewardenissa oli pormestarin vastaanotto lounaiseen vanhassa kaupungintalossa. Perjantai-illaksi oli järjestetty juhlaillallinen sataman ääressä sijaitsevaan ravintola Havengebouwiin, jonka 13. kerroksesta oli valtava näköala yli iltaisen ja öisen suurkaupungin. Kongressin viimeisen päivän ohjelmaan kuului Vossius-Gymnasiumin kirjastohuoneessa pidetty Kansainvälisen nimistökomitean istunto, missä päätettiin mm. seuraavan kongressin pitämisestä Lontoossa v. 1966. Ko-

kouksen jälkeen oli CISO:n tarjoama juhhalounas jäsenilleen ravintola Apollonissa, mistä siirryimme kongressin lopettajaisiin läheiseen Vossius-Gymnasiumiin. Viimeisen tilaisuuden monista esityksistä mainittakoon vain VAN DE WIJERIN laaja katsaus kansainvälisen nimistökomitean toimintaan edeltäneenä kolmivuotiskautena sekä kaunis muistopuhe manalle menneistä onomastikoista.

Amsterdamissa pidetty kansainvälinen nimistöntutkijain kongressi jatkoi arvokkaalla ja mieleenpainuvalla tavalla seitsemän edellisen kongressin luomaa perinnettä. Sekin varmisti omalta osaltaan mukanaolleiden uskoa kansainvälisen, eurooppalaisen ja vähin myös suomalaisen onomastiikan tulevaisuuteen, nimistön tutkimuksen yhä laajeneviin ja syveneviin saavutuksiin.

VILJO NISSILÄ

¹ Lehtori E. Niinivaara huomautti minulle ystävällisesti asiaa koskevasta kirjallisuudesta: P. Ariste, *Tuudaimimarjad*, Keel ja Kirjandus 1959 s. 422; sama, *koveripuu*, Keel ja Kirjandus 1961 s. 101.